

Tønder Kommune
Ejendomsservicecenter
Borger-, Digital- & Ejendomsservice

Att.: Lasse Lessow Tæstensen

Dato: 21.01.2026

Museum Sønderjylland - Arkæologi | Sagsnr.: 26/7908

Arkæologisk udtalelse vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune)

Udtalelse i henhold til museumslovens § 25:

Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev har modtaget en forespørgsel vedrørende ovennævnte planområde og har foretaget arkivalisk kontrol og arkæologisk vurdering af planområdet.

Projektbeskrivelse

Planområdet omfatter hele matr. 2878, 2879 og 3921 alle Tønder. Planområdet andrager ca. 173 ha og er udlagt i græs/dyrket mark.

Topografisk beskrivelse

Området er beliggende i den nordlige udkant af Tønder på geestranden ud til Tøndermarsken. Terrænet er relativt fladt, højereliggende og omgivet af lavereliggende marskområder. Umiddelbart øst for planområdet løber vandløbet Galgestrømmen. Et mindre vandhul ses sydligst på planområdet. Ældre kortmateriale – herunder de preussiske målebordsblade og lave målebordsblade – viser at der har været flere sådanne vandhuller på området.

Omkring planområdet er der registreret adskillige væsentlige fortidsminder (se kortbilag).

Sydøst for planområdet er der ved detektorafsøgning flere steder fundet blandt andet blytenvægt, - vægtlodder og -segl fra middelalderen (sb. 49 Tønder Sogn), en seglstampe fra nyere tid (sb. 48 Tønder Sogn) og møntvægtlod, en tilvirket mønt, en klædeplombe og et fragment af en patrice fra middelalder og nyere tid (sb. 97 Tønder Sogn).

I nærheden af sidstnævnte fund ligger desuden ødekirken Emmerske Kapel, som efter Skt. Laurentii kirke i Tønder blev nedrevet omkring år 1533 blev benyttet som sognekirke af landsognets beboere. I 1543 blev sognet nedlagt igen og kapellet nedrevet. Kongen tillader brugen af stenene fra kapellet til at forbedre Skt. Nikolaj kirke og genopbygge præstegården (sb. 78 Tønder Sogn).

Ca. 1300 meter vest for planområdet ved boligområdet Rosinfelt har Museet udgravet adskillige bopladsspor fra ældre romersk til ældre germansk jernalder (sb 42 Tønder Sogn). Andre registreringer samme tidsperiode findes også i området. Det gælder en urnegravplads ved Tved (sb. 37 Tønder Sogn) og syd for Rosinfelt er således registreret affaldsgruber og kulturlag fra førromersk og ældre romersk jernalder (sb. 35 Tønder Sogn). Længere mod øst er ligeledes registreret en isoleret liggende brandgrav fra sen førromersk-ældre romersk jernalder (sb. 59 Tønder Sogn).

Ca. 2 km øst for planområdet ligger det af Kulturministeriet i 2004 udpegede kulturarvsareal af national betydning *Store Emmerske* (sb. 4 Tønder Landsogn). Her følger en kort beskrivelse af kulturarvsarealet:

"Det afsatte kulturarvsareal inddrager et lille næs, som strækker sig ud mellem Vidåen og Toft Kanal. Her er der afdækket bopladser, som kan følges fra yngre romertid over germansk jernalder, vikingetid og ind i tidlig middelalder. Kun mindre dele af pladserne er undersøgt, men de er alle særdeles velbevarede. På nordsiden af Emmerske Skole afdækkedes således i 2003 en brønd, dendrodateret til 302 e.Kr., samt en ældre middelalderbebyggelse. Syd for skolen er der i forbindelse med nedlæggelse af naturgasledning i 1982 og 1984 undersøgt en lille del af en meget rig yngre romertids/germanertidsboplads (sb. 2 - Emmerske Skole), som fortsat er benyttet ind i vikingetid (sb. 3 - Emmerske II). Næsset repræsenterer således et velafgrænset ressourceområde for en boplads, som kan følges diakront over en meget lang periode. Det må derfor påregnes at tilhørende gravpladser og muligvis ældre bopladsfaser er at finde inden for området."

Nordvest for planområdet i Soldaterskoven ligger desuden det beskyttede fortidsminde Zeppelin-basen Tønder, som er opført i tiden op 1. verdenskrig (sb. 36 Abild Sogn, fredningsnr. 4205:21).

Vi ved desuden af erfaring, at man i forhistorien foretrak at placere sine bopladser i relativt højt terræn og tæt ved vand. Netop en sådan placering, som det aktuelle planområde har.

Museets vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer Museet, at der er **meget høj risiko** for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for planområdet. Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet.

Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige, jordfaste fortidsminder på planområdet, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da planområdet området overstiger 5000 m² skal udgifterne til forundersøgelse i overensstemmelse med museumsloven afholdes af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev.

Yderligere sagsbehandling

Efter aftale med bygherre udarbejder Museum Sønderjylland - Arkæologi gerne et budget og en tidsplan for en forundersøgelse af området.

Vi beder venligst bygherre oplyse CVR-nummer ved henvendelse.

Henvendelse til Pernille Kruse: 65 370 823/ pekr@msj.dk.

Med venlig hilsen

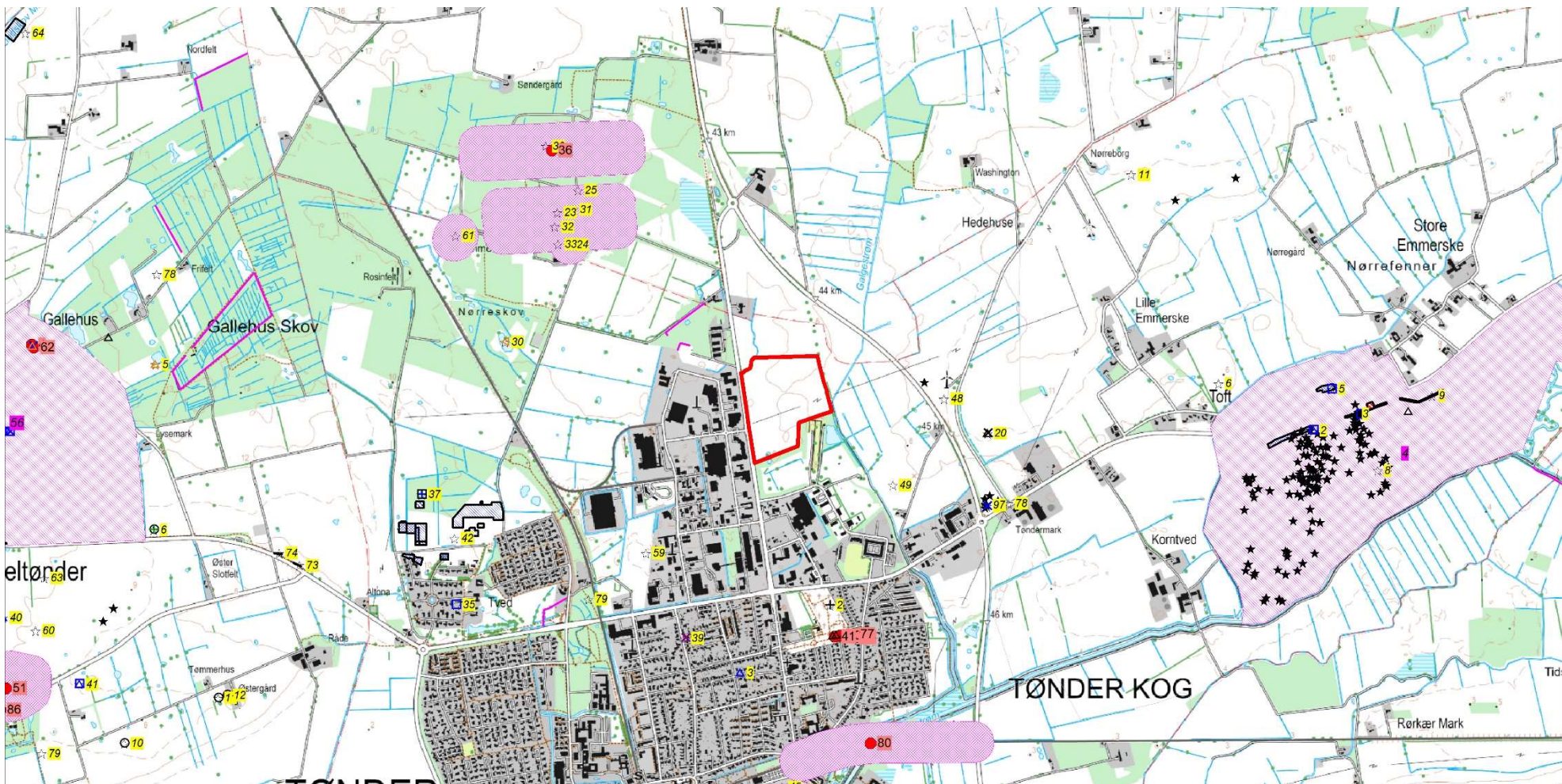
METTE SØRENSEN

MUSEUMSINSPEKTØR

D +45 65 37 08 32| M +45 21 66 92 64

MESR@MSJ.DK

PLANER@MSJ.DK



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Kulturarvsarealer er markeret med lys lilla skravering. 100 meter beskyttelseslinjer omkring fredede fortidsminder er markeret med pink skravering. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

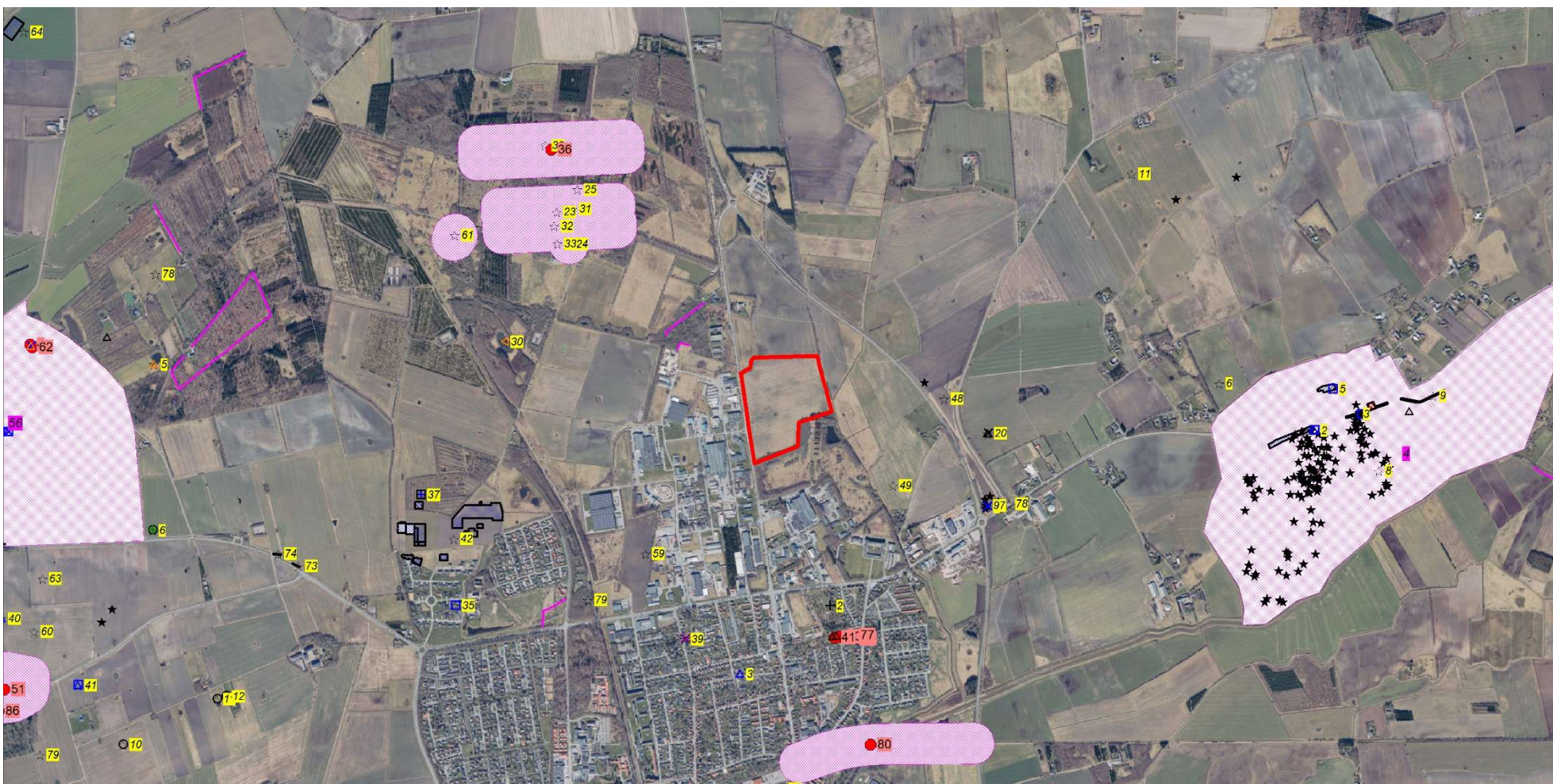
Aktuel 4 cm kort



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

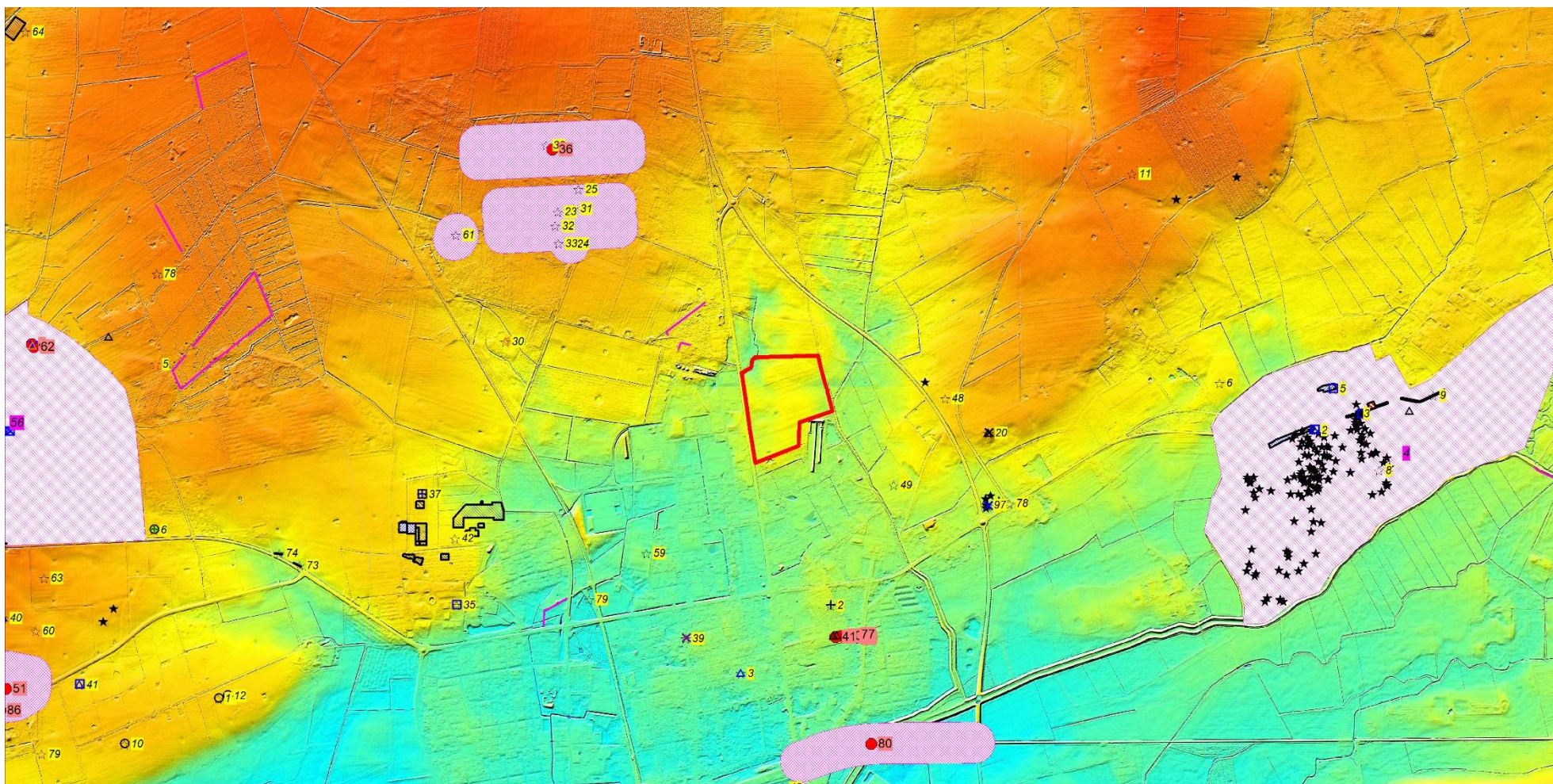
Ortofoto fra 2022



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Kulturarvsarealer er markeret med lys lilla skravering. 100 meter beskyttelseslinjer omkring fredede fortidsminder er markeret med pink skravering. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

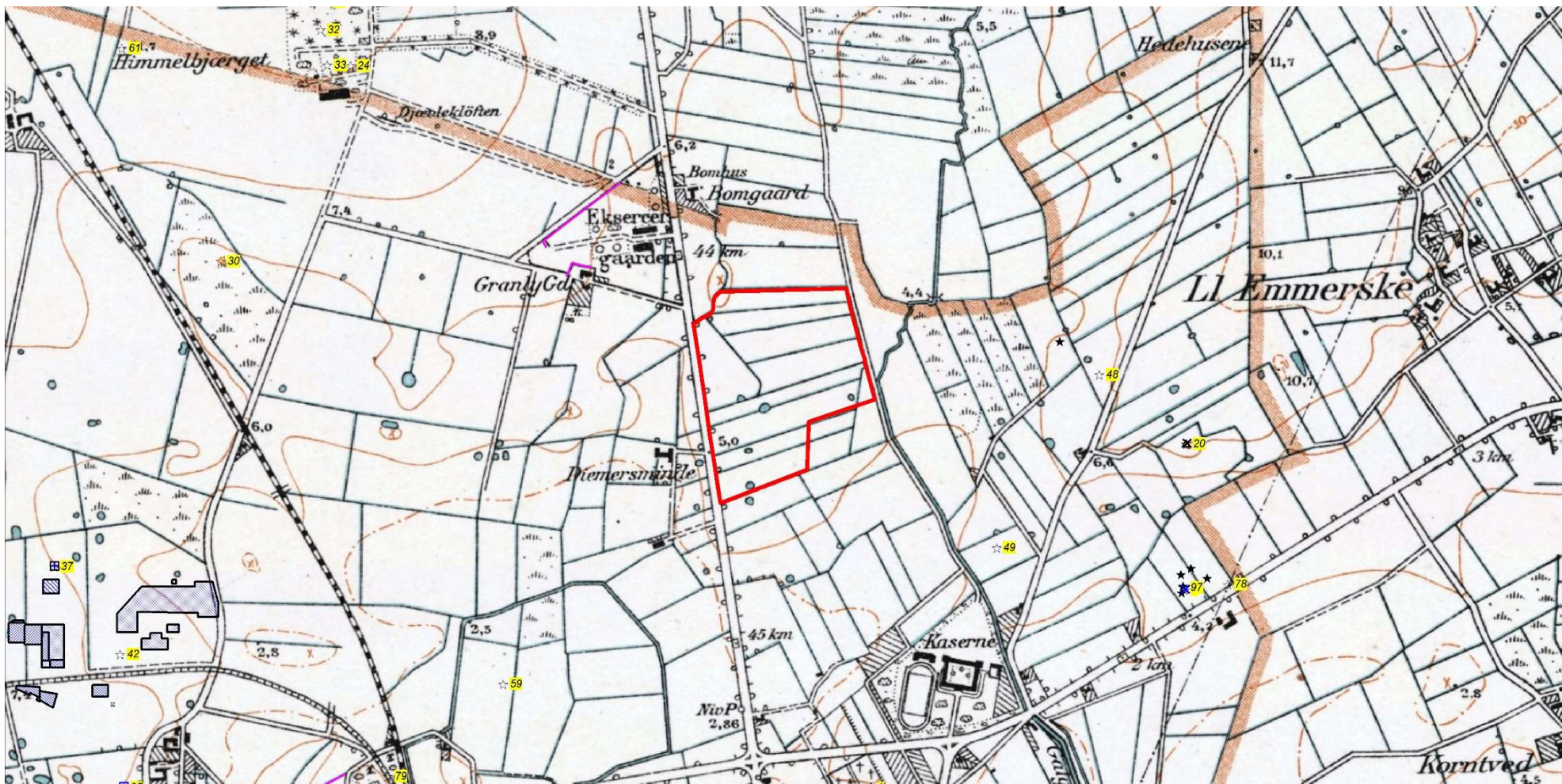
Ortofoto fra 2022



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Kulturarvsarealer er markeret med lys lilla skravering. 100 meter beskyttelseslinjer omkring fredede fortidsminder er markeret med pink skravering. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

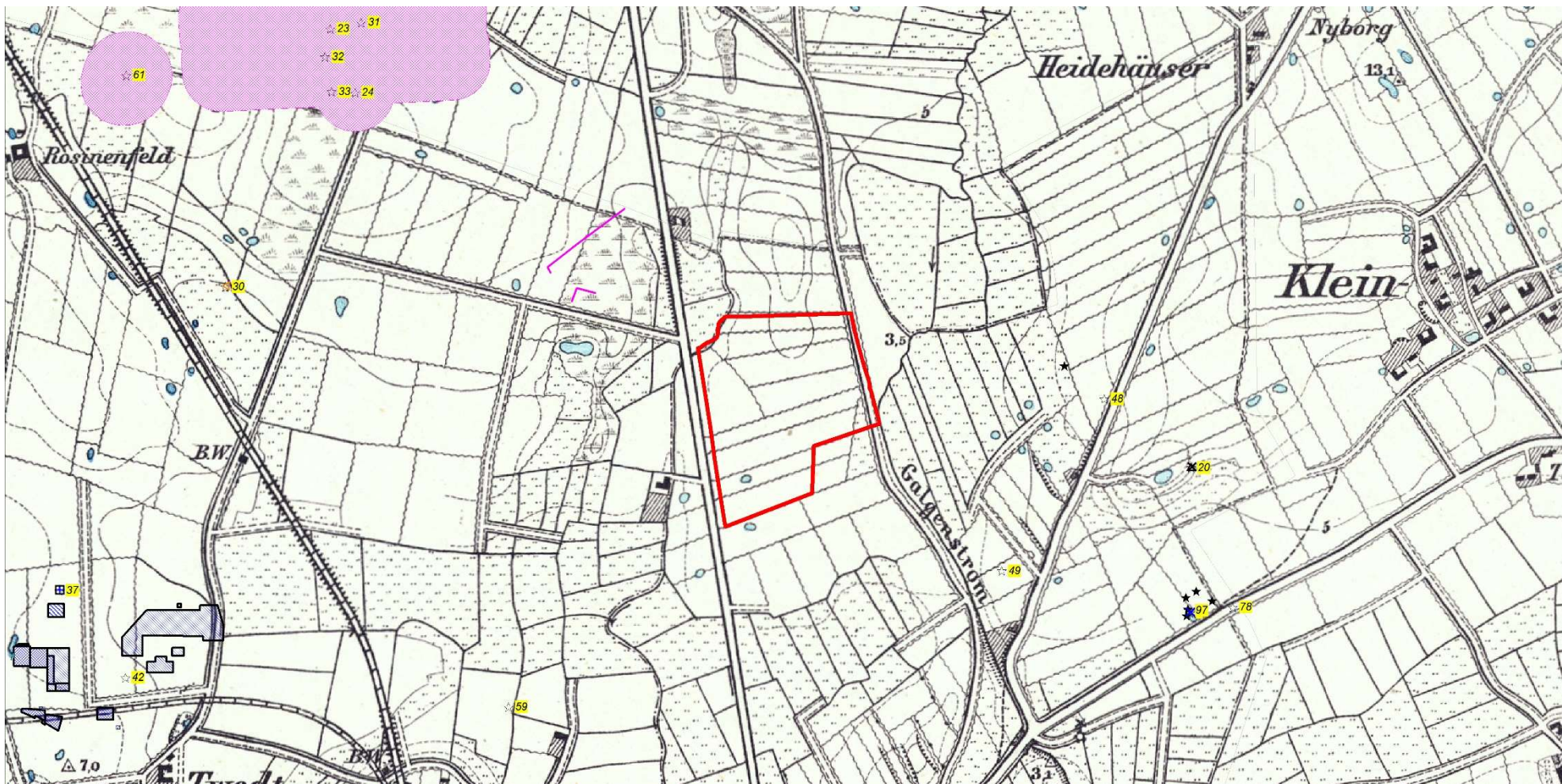
Danmarks Højdemodel. Terrænmodel.



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

Lave målebordsblade fra 1938-1971



Kortbilag til 26/7908 vedr. forespørgsel på matr. 2878 mfl. Tønder (Tønder Kommune).

Det berørte område er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. 100 meter beskyttelseslinjer omkring fredede fortidsminder er markeret med pink skraveret. Beskyttede sten- og jorddiger er markeret med lilla streg.

Preussiske målebordsblade fra slutningen af 1800-tallet.